

Οι συνέπειες της διαπολιτισμικής επαφής.

Μοντέλα διαπολιτισμικής προσαρμογής.

1. «Πολιτισμικό σοκ». Τα άτομα που μεταβαίνουν σε έναν καινούργιο πολιτισμό αναρρώνουν μια τραυματική εμπειρία.
2. Το μοντέλο της μάθησης. Το άτομο πρέπει να αποκτήσει ένα σύνολο δεξιοτήτων και ικανοτήτων που θα του επιτρέψει να λειτουργήσει στο νέο του πολιτισμικό περιβάλλον μέσω του μηχανισμού της ενίσχυσης.
3. Το μοντέλο του ταξιδιού που χαρτογραφεί την πορεία από την άγνοια του πολιτισμού και την απόρριψη του στην κατανόηση και την αποδοχή του.

4. Το μοντέλο της ισορροπίας. Η διαπολιτισμική προσαρμογή είναι μια δυναμική διαδικασία μείωσης της έντασης η οποία παράγεται όταν η εκδήλωση πολιτισμικών διαφορών διαταράσσει την εσωτερική αρμονία του ατόμου.

Τα άτομα μαθαίνουν να ζουν με την αλλαγή και τη διαφορά. Η προσαρμογή σε έναν νέο πολιτισμό αποτελείται από μια σειρά προκλήσεων που το άτομο καλείται να αντιμετωπίσει (Anderson 1994).

Κατά των Anderson υπάρχουν έξι τύποι ανθρώπων ανάλογα με το είδος προσαρμογής που επιδεικνύουν:

1. Οι επαναπατριζόμενοι: Είναι άτομα που αφήνουν το νέο πολιτισμό πολύ γρήγορα από τις πρώτες κιόλας ματαιώσεις.

2. Οι δραπέτες. Παραμένουν στο νέο πολιτισμό αλλά ελαχιστοποιούν την επαφή με τη νέα για αυτούς πραγματικότητα και περιορίζονται σε δραστηριότητες με τις οποίες αισθάνονται άνετα.

3. Οι φυλακισμένοι. Παραμένουν στη θέση τους, προσαρμόζονται τόσο όσο χρειάζεται για να κάνουν τη δουλεία τους, έχουν ήπια χρόνια κατάθλιψη και νοσταλγούν την επιστροφή στην πατρίδα.

4. Οι κάστορες. Αφοσιώνονται αποκλειστικά στη δουλεία τους, έχουν υψηλή απόδοση, αλλά έχουν ελάχιστες επαφές με τα άτομα του πολιτισμού της χώρας στην οποία μετανάστευσαν.

5. Οι προσαρμοζόμενοι. Αντεπεξέρχονται ικανοποιητικά στη δουλειά τους και δημιουργούν σχέσεις με μέλη του πολιτισμού που τους φιλοξενεί τον κατανοούν διανοητικά, αλλά συνεχίζουν να προσπαθούν να προσαρμοστούν.

6. Οι ενταγμένοι. Έχουν υπερβεί τα εμπόδια που θέτει η εκμάθηση ενός νέου πολιτισμού, τον κατέχουν γνωστικά, συναισθηματικά και συμπεριφοριστικά και συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις εκδηλώσεις του.

Επιπολιτισμός: Το σύνολο των αλλαγών που επέρχεται σε άτομα και ομάδες ως αποτέλεσμα της συμμετοχής σε ένα καινούργιο πολιτισμό.

Ορισμένες φορές μέσω της διαπολιτισμικής επαφής μπορεί να επέλθει η απώλεια της πολιτισμικής ταυτότητας του ατόμου.

Υπάρχουν και περιπτώσεις που τα άτομα μπορεί να υιοθετήσουν σοβινιστικές και εθνοκεντρικές στάσεις απέναντι στις άλλες ομάδες.

Η πρόβλεψη της διαπολιτισμικής έκβασης: Σύμφωνα με την υπόθεση επαφής η αλληλεπίδραση μεταξύ μελών διαφορετικών κοινωνικών ομάδων μπορεί να μειώσει τις διομαδικές προκαταλήψεις και την εχθρότητα (Amir, 1969).

Η έννοια του επιπολιτισμού και η πιθανή εφαρμογή της σε σχολικά πλαίσια.

Ο έννοια του επιπολιτισμού αναφέρεται στις αλλαγές εκείνες σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο που λαμβάνουν χώρα λόγω της διαπολιτισμικής επαφής.

Σε ομαδικό επίπεδο αναφέρεται στις αλλαγές των κοινωνικών δομών, των ιδρυμάτων αλλά και των πολιτισμικών πρακτικών των ομάδων.

Σε ατομικό επίπεδο αναφέρεται στις αλλαγές που παρατηρούμε σε επίπεδο συμπεριφοράς των ατόμων. Οι αλλαγές αυτές αφορούν όλες τις πολιτισμικές ομάδες που εμπλέκονται στη διαπολιτισμική επαφή.

Βέβαια η έννοια του επιπολιτισμού έχει συνδεθεί άρρηκτα με την πολιτισμική προσαρμογή των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής

Η πορεία που θα ακολουθήσει ο επιπολιτισμός των εμπλεκόμενων πολιτισμικών ομάδων εξαρτάται από τη στάση που θα ακολουθήσουν σε δύο διαφορετικές διαστάσεις: στο βαθμό που επιθυμούν να διατηρήσουν τα στοιχεία του πολιτισμού τους και κατά πόσο επιδιώκουν να έχουν επαφές με τα άτομα της χώρας υποδοχής.

Βάση των στάσεων που θα υιοθετήσουν τα άτομα απέναντι στις δύο αυτές διαστάσεις προσδιορίζονται τέσσερις στρατηγικές ή στάσεις επιπολιτισμού που μπορεί να ακολουθήσουν τόσο οι μετανάστες όσο και η κυρίαρχη ομάδα στη χώρα υποδοχής.

Η πρώτη στρατηγική είναι η εναρμόνιση κατά την οποία οι μετανάστες επιθυμούν να έχουν επαφές με τα άτομα της χώρας υποδοχής και συνεπώς με τον πολιτισμό τους, αλλά παράλληλα να διατηρήσουν τα στοιχεία του πολιτισμού τους.

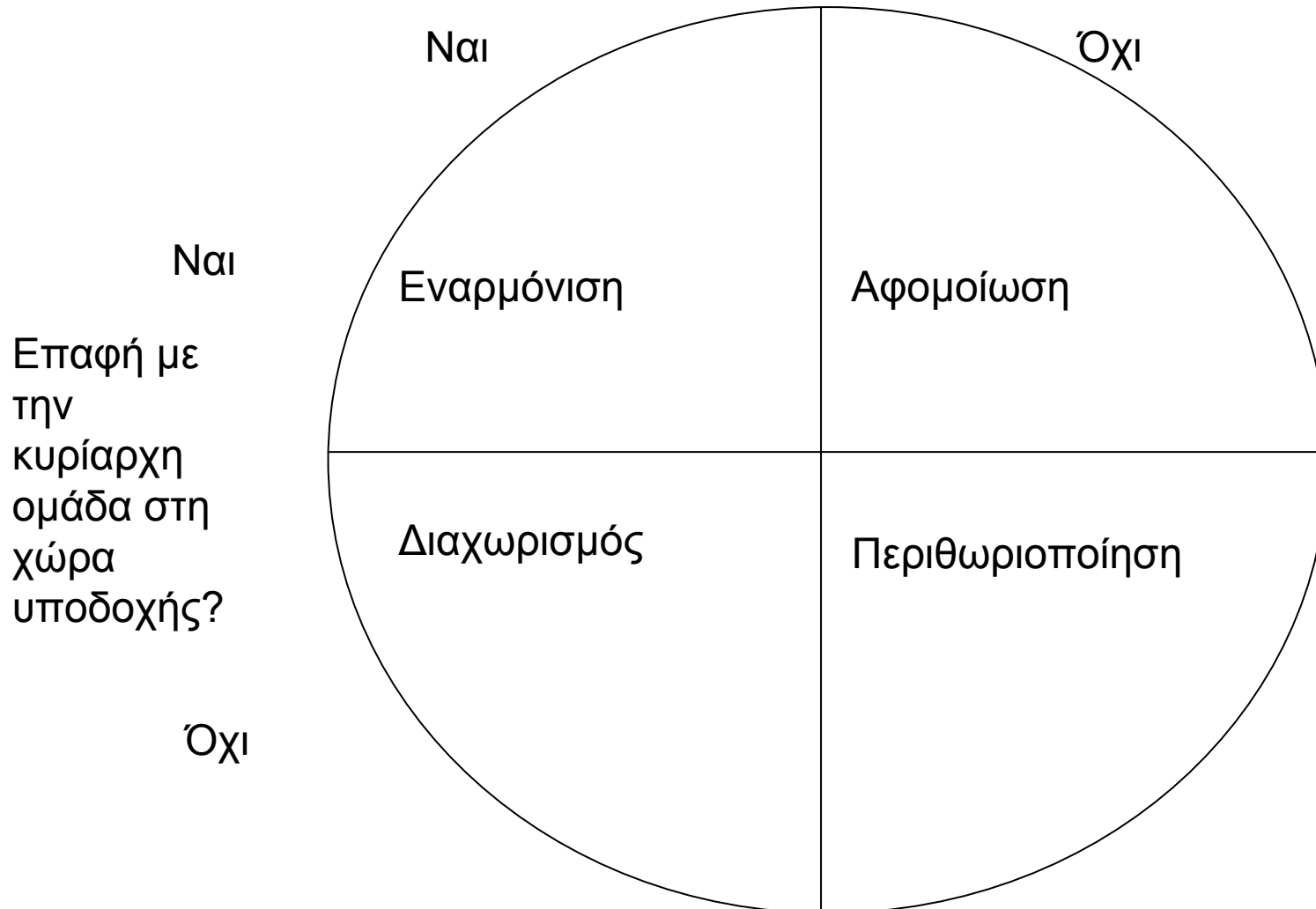
Η αφομοίωση είναι η στρατηγική κατά την οποία τα άτομα επιθυμούν να υιοθετήσουν τα πολιτιστικά στοιχεία της χώρας υποδοχής αποποιούμενα το δικό τους πολιτισμό, ενώ ταυτόχρονα επιθυμούν να έχουν επαφές με τα άτομα της χώρας υποδοχής.

Ο διαχωρισμός είναι η στρατηγική κατά την οποία οι μετανάστες διατηρούν τον πολιτισμό τους αλλά αποφεύγουν να έχουν επαφές με τα άτομα της χώρας υποδοχής.

Η περιθωριοποίηση είναι η στρατηγική όπου οι μετανάστες αποποιούνται τον πολιτισμό τους και ταυτόχρονα δεν έχουν επαφές με την κοινωνία υποδοχής.

Στάσεις ή στρατηγικές επιπολιτισμού που ακολουθούν οι πολιτισμικές ομάδες κατά τη διάρκεια της διαπολιτισμικής επαφής.

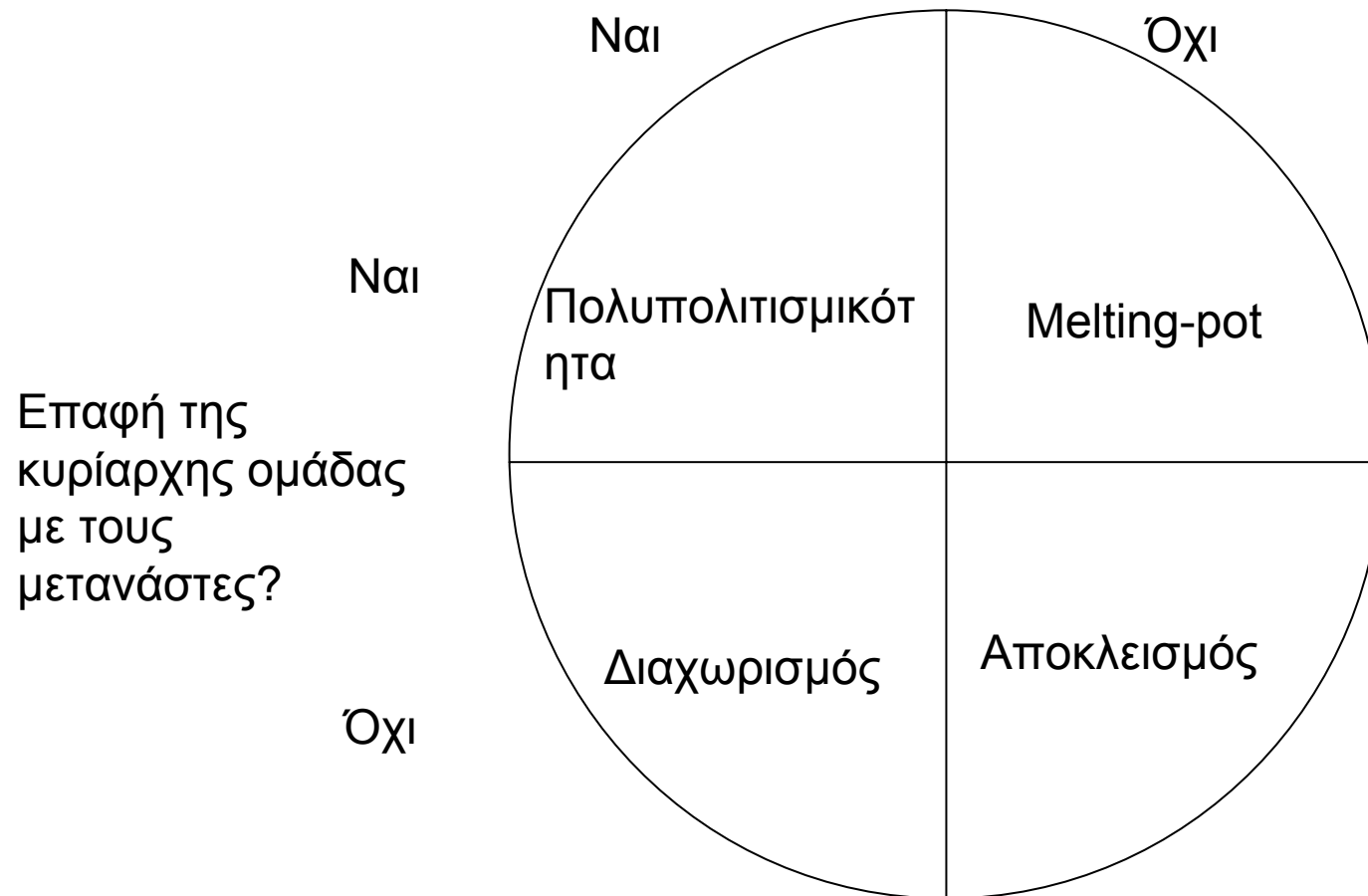
Διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας?

Στρατηγικές που ακολουθεί η ευρύτερη κοινωνία.

Διατήρηση της ταυτότητας των μεταναστών?

Ο ίδιος ο Berry βέβαια παραδέχεται ότι οι στρατηγικές που θα ακολουθήσουν οι μετανάστες στη χώρα υποδοχής εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις επιλογές που η ίδια η χώρα υποδοχής επιτρέπει.

Έτσι σύμφωνα με τις ίδιες διαστάσεις της διατήρησης του πολιτισμού και της επαφής των ομάδων προσδιόρισε τέσσερις ανάλογες στρατηγικές που η κοινωνία της χώρας υποδοχής μπορεί να υιοθέτηση σε σχέση με τον επιπολιτισμό των μεταναστών.

Οι Bourhis, Moise, Perreault & Senecal (1997) ανέπτυξαν ένα μοντέλο επιπολιτισμού το Αλληλεπιδραστικό Μοντέλο Επιπολιτισμού (Interactive Acculturation Model) το οποίο δίνει έμφαση στην αλληλεπίδραση των στρατηγικών επιπολιτισμού που επιλέγουν οι ομάδες μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο.

Το μοντέλο αυτό εξετάζει κατά πόσο οι στρατηγικές που υιοθετούν οι μετανάστες «ταιριάζουν» με τις στρατηγικές που ευνοούν τα μέλη της κοινωνίας υποδοχής.

Το μοντέλο αυτό υποστηρίζει τρία πιθανά αποτελέσματα της αλληλεπίδρασης των στρατηγικών πολιτισμού των δύο ομάδων.

«Συγκρουσιακές» (conflictual) καταστάσεις προκύπτουν όταν η κοινωνία της χώρας υποδοχής δεν θέλει την επαφή με τους μετανάστες και ταυτόχρονα οι μετανάστες θέλουν να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους αλλά επίσης δεν θέλουν να έχουν επαφή με την κοινωνία υποδοχής.

Η «ομοφωνία» (consensual) προκύπτει όταν και οι δύο ομάδες επιθυμούν είτε την εναρμόνιση είτε την αφομοίωση.

Οι υπόλοιποι συνδυασμοί στρατηγικών που υιοθετεί η κοινωνία της χώρας υποδοχής και οι μετανάστες οδηγούν σε προβληματικές (problematic) καταστάσεις.

Στις «προβληματικές» και «συγκρουσιακές» καταστάσεις το μοντέλο υποστηρίζει ότι θα υπάρχει αυξημένο στρες και για τις δύο ομάδες ενώ παράλληλα τα επίπεδα προκατάληψης θα είναι υψηλά.

Το μοντέλο Συμφωνίας του Επιπολιτισμού (Concordance Model of acculturation, Piontkowski, Rohmann & Florack, 2002; Rohmann, Florack & Piontkowski, 2006; Rohmann, Piontkowski & Randenborgh, 2008) εξετάζει τις αντιλήψεις για τις στρατηγικές επιπολιτισμού που έχει η μία ομάδα για την άλλη.

Το Διευρυμένο Μοντέλο Σχετικού Επιπολιτισμού (Relative Acculturation Extended Model, Navas, García, Sánchez, Rojas, Pumares & Fernández, 2005; Navas, Rojas, García & Pumares, 2007) εξετάζει τις επιθυμητές στρατηγικές επιπολιτισμού των ομάδων και των πραγματικών που ακολουθούν λόγω των περιορισμών που επιβάλλει η κοινωνική πραγματικότητα και οι διομαδικές σχέσεις που έχουν διαμορφωθεί μέσα σε αυτήν.

Το μοντέλο αυτό υποστηρίζει ότι σε διαφορετικούς τομείς της κοινωνικής ζωής οι ομάδες μπορεί να επιλέξουν διαφορετικές στρατηγικές επιπολιτισμού.

Το κοινό που έχουν τα παραπάνω μοντέλα είναι ότι πέρα από τις τέσσερις στρατηγικές ή στάσεις επιπολιτισμού που αναγνωρίζουν θεωρούν ότι οι στρατηγικές που θα υιοθετήσει η χώρα υποδοχής παίζουν καθοριστικό ρόλο στις στρατηγικές επιπολιτισμού που θα επιλέξουν οι μετανάστες ή θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν.

Στο μεγαλύτερο κομμάτι της βιβλιογραφίας η στρατηγική της εναρμόνισης θεωρείται η πιο επιτυχημένη που έχει θετικά αποτελέσματα τόσο για τη χώρα υποδοχής όσο και για τους μετανάστες.

Οι αρνητικές στάσεις απέναντι στους μετανάστες συχνά συνδέονται με αρνητικές στάσεις απέναντι στην πολυπολιτισμικότητα.

Ο τρόπος διερεύνησης του επιπολιτισμού όμως με τη χρήση κλιμάκων στάσεων μπορεί να ενέχει περιορισμούς που στενεύουν τα όρια κατανόησης των υπό εξέταση φαινομένων.

Ορισμένοι ερευνητές για παράδειγμα υποστηρίζουν ότι οι στρατηγικές επιπολιτισμού οδηγούν σε μια στατική εικόνα της κοινωνικής πραγματικότητας καθώς θεωρείται ότι διάφορες ομάδες επιλέγουν κάποια στρατηγική επιπολιτισμού και παραμένουν σε αυτή με το πέρασμα του χρόνου.

Επίσης ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα διάφορα μοντέλα επιπολιτισμού ακολουθώντας το θετικιστικό παράδειγμα και τις ποσοτικές μεθόδους μέτρησης δεν είναι ικανά να εξετάσουν τους τρόπους με τους οποίους τα άτομα μοιράζονται, διαπραγματεύονται και αλλάζουν τις κοινωνικές νόρμες, κανόνες και νοήματα που αποτελούν τον πυρήνα του πολιτισμού (Chirkov, 2009).

Αλλοδαποί μαθητές στο ελληνικό σχολείο.

Σύμφωνα με παλιότερα στοιχεία (Baldwin-Edwards, 2004) στα ελληνικά σχολεία φοιτούν 97.000 αλλοδαποί μαθητές και 31.000 παλιννοστούντες/ ομογενείς.

Από αυτούς το 72% είναι Αλβανικής καταγωγής, ενώ είναι ενδιαφέρον ότι 10% του συνολικού ποσοστού δηλώνει ως χώρα γέννησης την Ελλάδα. Το ποσοστό δε των αλλοδαπών και παλιννοστούντων/ ομογενών μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση φτάνει το 10,6%.

Έρευνες έδειξαν ότι οι Αλβανοί μαθητές γυμνασίου πρώτης γενιάς προτιμούν την στρατηγική της εναρμόνισης και ακολουθεί η στρατηγική της αφομοίωσης, ενώ τα δεδομένα αντιστρέφονται στη δεύτερη γενιά που φαίνεται να προτιμά την αφομοίωση και ακολουθεί η εναρμόνιση.

Επίσης παρουσιάστηκαν διάφορες ως προς το φύλλο με τα κορίτσια να προτιμούν την στρατηγική της αφομοίωσης και τα αγόρια τη στρατηγική της εναρμόνισης (Παυλόπουλος, Ντάλλα, Καλογήρου, Θεοδώρου, Μαρκούση & Μόττη-Σταφανίδη, 2009)